

Драгослав Вељковић,¹
Судија Врховног суда Србије у пензији

СУДСКА ПРАКСА
doi:10.5937/zrpfni1777135V

UDK: 336.763

Рад примљен: 02.07.2017.
Рад прихваћен: 01.11.2017.

КАКО СЕ КОРИСТИ МЕНИЦА КАО ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ И КАКО СЕ ВРШИ ПЛАЋАЊЕ ПО МЕНИЦИ

1. Увод

Закон о меници („Службени лист ФНРЈ“, бр. 104/46, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 16/65 и 54/70 и „Сл. лист СРЈ“, бр. 46/96) не даје дефиницију менице, али се из одредаба чланова 266–294 Закона о облигационим односима (које се односе на хартије од вредности), као и одредаба Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената („Сл. гл. РС“, бр. 47/06 – примењује се од 11. 12. 2006. године), може извести дефиниција, тако да се меница дефинише као писмена исправа, издата у прописаној форми, којом једно лице издаје налог другом лицу да у одређено време (на одређени дан, на одређено време од дана издања, по виђењу и на одређено време по виђењу) и на одређеном месту, исплати одређену суму новца лицу које је у тој писменој исправи наведено, или по његовој наредби, обавезујући се и само да је исплати, ако то не учини лице коме је налог упућен.

Меница, као кредитни и платни инструмент, има већу ефикасност од других облика плаћања. Њоме се на сигуран и бржи начин наплаћују потраживања поверилаца, јер је меница средство обезбеђења плаћања, па ако дужник о року не исплати дугујући износ, поверилац има право да по скраћеном поступку наплати своје потраживање из менице. Поред тога, меница даје већу сигурност да повериоци, у вези свог пословања, лакше добију кредит код банке, по основу сигурног обавезивања, односно обезбеђења враћања кредита. Та погодност се може постићи и у вези пословних односа са другим партнерима, којима меница служи као гаранција обезбеђења плаћања.

Према форми, коју закон прописује, постоје две основне врсте меница, и то: *трасирана* (тзв. вучена) меница, и *сопствена меница*, која садржи све

1 dragoslav@veljkovic.rs

елементе као и трасирана меница, осим имена онога који треба да плати (трасат) и означења места и дана издања менице.

Разлика наведених форми меница је у следећем:

Код трасиране менице, издавалац менице (трасант) даје налог другом лицу (трасату – по правилу свом дужнику), да меницу плати трећем лицу (ремитенту – по правилу повериоцу).

А код сопствене менице обавезује се само њен издавалац (трасант), тј. да ће он меницу платити означеном лицу (ремитенту). Ако трасант значи као трасата себе, онда постоји тзв. сопствена трасирана меница, у којој су трасант и трасат једно лице.

Менице користе, углавном, правна лица, према посебном споразуму о дужничко-поверилачким односима, али то могу да чине и физичка лица, једни с другима, или и правна лица са физичким лицима.

2. Трасирана меница

Пример трасиране (вучене) менице која се овде приказује означаје битне меничне састојке, без којих меница, у смислу Закона о меници, не би била меница. Из садржине ове менице може се претпоставити да је ДП „Изградња“ купило неку робу, или узело зајам од ДП „Дунав“, и означило као свог дужника ДП „Коница-арматура“, који ће меницу прво да акцептира и да одређеног дана исплати менични износ ДП „Дунав“. Већ је речено да привредна друштва, односно предузећа, у свом пословању користе менице као средство плаћања, заснивајући све то на посебном споразуму о дужничко-поверилачком односу. Уколико би меница била попуњена противно споразуму странака, такву меницу може да оспорава дужник, стављањем одговарајућих приговора у вези правне ваљаности менице.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА	у Београду, 17. ивна	20	100.000.00
	01. децембра 20	ПЛАТИТЕ ЗА ОВУ	прву
	Привредног друштва „ДУНАВ“, доо., Београд,		МЕНИЦУ
	Илићева 8		ИЗНОС ОД
	Динара стохиљада		
	у роби		без
	(или у		а
	ПД „Коница – арматура“,		ПД „Изградња“, доо.,
	доо.		Београд, Уросева 30
			(печат)
			(потпис одговорног лица)
СЕРИЈА	АА 6203682		

2.1. Значење делова менице

У овом примеру види се да је ПД „Изградња“ издавалац менице (*трасант*), који је купио неку робу, или узео зајам од ПД „Дунав“ (*ремитент*), и да је вредност те робе, односно зајма 100.000,00 динара, а да је као *трасат* (*платилац*), по споразуму са трасантом, означен ПД „Коница-арматура“, који треба меничну суму да исплати 01. 12. 20__ године ПД „Дунав“.

Први датум, у овом случају 17. јуни 20__., означаје дан издавања менице.

Други датум, у овом случају 01. децембар 20__., означаје доспеће, дакле тога дана ће се платити менични износ, а ако је меница по виђењу, онда се исплаћује одмах чим буде представљена дужнику по меници – на исплату.

Речи „по наредби“ значе име онога коме ће се менични износ исплатити (што значи да има право и да је индосаментом даље преноси), а ако поред тих речи стоји „мојој“ или „нашој сопственој“, у том случају трасант је истовремено и ремитент, дакле лице коме ће трасат исплатити менични износ. Тај се однос назива „трасирана меница по сопственој наредби“. У том случају трасант показује такву меницу трасату и од њега тражи да меницу акцептира. Чим трасат акцептира меницу, индосант има право да је даље преноси свом повериоцу, који ће у време доспелости исту наплатити од акцептанта. Ако на том делу стоје речи „не по наредби“, у том случају постоји менични однос само између трасанта и трасата, што значи да се не може преносити на друга лица индосаментом. Међутим, ако се и таква меница преноси, онда се тај пренос може извршити цесијом, или неког другог правног посла, дакле у облику обичног уступљења.

Реч „прву“ означаје да је то први примерак менице. Иначе, меница са тим изразом допушта могућност да се изда у два или више примерака, па би се тако на другој меници написало „платите за ову другу“ (или трећу итд.). То се чини због тога да би циркулација менице била бржа, односно да би се брже индосирала, а ко први од ималаца менице (ремитент) протестује меницу и исту наплати, сматра се да је обавеза осталих дужника по меници престала. Али ако се на меници напише реч „јединој“, онда сем ове менице не постоји друга.

Речи „и ставите исту у рачун“ значе да је трасант дужан да обавести трасата да је на њега вукао меницу, пре него што је меницу акцептирао, а исте речи само са речима „без извештаја“, значе да трасат већ зна за ову меницу, те да не треба посебно да буде обавештен о обавези акцептирања. „Ставите исту у рачун“ значи ставити у рачун трасату, који ће менични износ да исплати, а ако стоји „ставите исту у рачун“ (неки дужник трасата), онда се од тог дужника тражи протест и наплата.

Као место плаћања, које је наведено испод меничног текста, с леве стране, наводи се место где се меница има наплатити, а то се одређује споразумом између трасанта и трасата, као акцептанта менице. Ако место плаћања није унето, онда се као место плаћања узима место пребивалишта трасата. Ако је трасант у меници уписао као место плаћања друго место од места пребивалишта трасата, у том случају трасат, при акцептирању, наводи лице у означеном месту које ће менични износ исплатити. Али, то исто може да учини и ако је место плаћања одређено у месту пребивалишта трасата, који ако значи друго лице као извршиоца обавезе плаћања, тада се ради о домицилираној меници.

У трасираној меници плативој по виђењу или на одређено време по виђењу, трасант може одредити да свота у њој носи камату. У свакој другој меници то правило нема значаја, чак и да је назначено то о каматама, па се сматра да таква одредба о камати није ни написана. Камата се означаје у горњем десном углу менице, поред цифарског означаења дуга, додајући му, на пример, „са 8% камате“, а те речи се уписују и у словном делу износа менице, па се тако поред главног износа, како је означено у наведеном примеру, наводе и речи, на пример, „са 8% камате“ (у питању је само уговорна камата). Камата, у том случају, тече, по правилу, од дана издања менице, али то може бити наређено и друкчије. Ако се камата не значи у меници, сматра се као да камата није ни предвиђена.

Код речи „по наредби“, трасат плаћа менични износ ремитенту, или лицу на које је индосирао меницу. Ако би стајало „не по наредби“, у том случају меница се извршава тако како пише на њој, а наведени израз има за циљ да се она не може даље преносити, односно може али не као меница већ, на пример, путем цесије или неког другог правног посла.

Трасирана меница може поред битних састојака да садржи и небитне састојке, као, на пример, да се не попуни рубрика „вредност примљена“, или да се поред осталих састојака, у рубрици „плаћање“ наведе банка код које ће се плаћање извршити. Наравно, то не значи да ће банка исплатити менични износ имаоцу менице чим је покаже, већ значи да ће дужник дати налог банци да исплати менични износ имаоцу менице. Банка је у овом случају домицилијант, нека врста посредника, која по налогу дужника, из његових депонованих средстава, исплаћује менични износ лицу које тражи наплату.

3. Особености трасиране менице

а) Акцептирање менице – Код трасиране менице, издавалац менице (трасант) може да нареди да се она поднесе на акцептирање трасату,

одређујући или не одређујући за то рок. До акцептирања менице долази, нарочито код правних лица, на основу претходног споразума између повериоца и дужника, у вези њиховог пословања, које може бити дугорочно, по коме купац (трасат) вуче меницу на своје име, према вредности задужења, а поверилац (трасант – издавалац менице) означаје лице коме ће трасат исплатити менични износ. Ако поверилац – индосант у меници значи своју фирму као „ремитента“, тј. да се његовој фирми плати менични износ, у том случају се у делу менице, тј. после речи „по наредби“, стављају речи “платите по мојој сопственој наредби“. Ако трасант има свог повериоца, онда се у том делу наводи фирма на чију ће адресу трасат исплатити менични износ.

Трасат се означаје као дужник. Он вуче меницу на себе, па је може одмах акцептирати, или се датум акцептирања одређује неким датумом када ималац менице исту подноси на акцептирање дужнику. То се све уређује споразумом између правних лица у вези њиховог дужничко-поверилачког односа.

Издавалац и прималац менице могу се писменим споразумом, односно уговором, договорити о реализацији њиховог дужничко-поверилачког односа, односно плаћања. То значи да се плаћање може извршити на основу фактуре (без издавања менице), али и на основу фактуре и менице, односно меница, које купац, дужник, за преузету робу, односно извршене услуге, предаје свом повериоцу, једну или више меница, које овај може да реализује наплатом одређених износа како је у таквом споразуму наведено. Дакле, тај споразум може да буде за један одређени пословни однос, или више – за дужи период – ако се странке налазе у сталном пословном односу. У том случају поверилац вуче менице на купца, за вредност продате робе, или извршене услуге, а попуњава их и реализује на начин како је у конкретном споразуму међу њима договорено. Споразумом се може предвидети да поверилац, односно издавалац менице вуче меницу на купца, с тим да има право да у меници себе означаје као ремитента, односно наплатиоца менице, или неко друго лице које је његов (повериочев) поверилац. Дакле, код таквог стања, поверилац (трасант) може сам да достави меницу на акцептирање дужнику, или да је и без тога пренесе другом лицу, тј. свом повериоцу, који ће је акцептирати према договору утврђеном у споразуму повериоца и дужника. Тако, на пример, и на самој меници се може написати ко је ремитент, али и то да се таква меница не може поднети на акцептирање до одређеног датума. Ако тог датума трасат (дужник) не акцептира такву меницу, држалац менице може исту да протестује због неакцептирања, а даљи поступак настави према издаваоцу менице, односно претходном дужнику (ако је више пута индосирана).

По устаљеној пракси, често се у споразуму повериоца и дужника о регулисању њиховог пословног односа у вези плаћања обавезе за извршени правни промет (куповина, услуга) наводи да је дужник дао једну или више бланко меница, које ће у одређеном року попунити и сам затражити акцептирање (уколико то није учињено у моменту предаје бланко менице), или је пренети неком другом лицу индосирањем. Попуњавање такве менице врши се искључиво према садржају споразума дужника и повериоца, или посебног налога дужника приликом предаје бланко меница.

Такав један „споразум“ могао би бити сачињен у форми изјаве којом дужник предаје одређену меницу, са назнакама о износу на који се може попунити, ако за то настану услови, односно ако дужник не исплати дуг по меници.

**Пример изјаве („споразума“) меничног
дужника приликом предаје менице**

ФИРМА КОЈА ПРУЖА УСЛУГУ

(меморандум)

Адреса _____

Матични број _____

ИЗЈАВА

Привредно друштво _____ доо из Београда (у даљем тексту: наручилац), са седиштем у улици _____ бр. 4 ПИБ _____, кога заступа _____ директор, уплатило нам је дана _____ године износ од _____ динара, на основу предрачуна бр. _____ за испоруку _____ комада _____.

Као обезбеђење наручиоцу и гаранцију да ће посао бити завршен на време и у свему према договору, предали смо наручиоцу меницу број: _____, наплативу у случају да се испорука наведене робе не оствари у договореном року или се испоручи роба неодговарајућег квалитета.

Меницу потписује овлашћено лице за потпис: _____.

Овлашћујем наручиоца да у случају неуредног или лоше обављеног посла који је плаћен по предрачуну _____ попуни меницу за клаузулом „без протеста“ у висини износа фактуре _____ и исту наплати са наших динарских текућих рачуна бр. _____ код Банке _____ или девизних рачуна бр. _____ код исте Банке.

_____ (место и датум)

МП

Директор,

Лице које постаје дужник повлачењем менице на своје име као трасат мора одмах да акцептира меницу, како би се знало да ће дуг платити одређеног дана. Ако меницу није акцептирао, настаје однос само између издаваоца менице и тог дужника, па пошто доспе дан наплате менице и пошто дужник (евентуално) одбије исплату меничног износа, издавалац менице мора у време доспелости менице исту да протестује и да даље води поступак наплате кроз меничну тужбу, која је у прилогу као пример наведена. Дужник који није вукао меницу на своје име, означајући себе као трасата, па самим тим није ни акцептирао исту, није менични дужник, те поверилац може остваривати своје потраживање према њему из основног посла.

Акцепт се, по правилу, пише на самој меници и изражава се речју „признајем“, „примљена“, „прихваћена“, или се уписује реч одговарајућег значења, и тај акцепт потписује трасат. На датом примеру акцептант је означен са стране, у хоризонталном делу, а дужник, то исто лице означено је у делу где је означен трасат – као дужник. Трасат може да ограничи свој дуг, тако што ће поред речи „признајем“ ставити износ за који одговара да ће га платити.

Потписом на меници да признаје менични износ, трасат се надаље третира као акцептант, односно постаје главни дужник, без обзира да ли ће се меница даље преносити или не.

Ако означени трасат на меници одбије да меницу акцептира, настаје поступак протеста, што се утврђује протестом код суда – због неакцептирања.

Ималац трасиране менице, као и онај који је само држи, може је све до доспелости поднети на акцептирање трасату у месту његовог пребивалишта. Међутим, меница трасирана на одређено време по виђењу, мора се поднети на акцептирање у року од једне године од дана издања, али трасат може овај рок да скрати или продужи.

Трасат може да забрани да се меница поднесе на акцептирање, али то не може да учини кад је у питању трасирана меница платива код трећег лица (као што је то назначено у горе наведеном примеру менице), или се његово пребивалиште налази у месту различитом од места у коме трасант (издавалац менице) пребива, или кад је у питању трасирана меница на одређено време по виђењу.

Трасат (дужник) може наредити да се трасирана меница не поднесе на акцептирање пре одређеног времена, речима: „Неће се акцептирати до ____20__ . године“ Тада се испод реда у коме се уписује реч „без“ или „са“, наводи име – фирма ремитента.

Док се издата меница не акцептира, трасант одговара свом повериоцу означеном на меници. Трасант одговара ремитенту, свом повериоцу, и када трасат акцептира меницу. Његова одговорност је солидарна са свим дужницима означеним на меници, тј. и са индосантима.

б) Индосирање менице – Меница се може преносити са једног на друго лице – индосаментом.

Кад ремитент преноси меницу он је први индосант, значи он је преносилац менице другом лицу (по правилу то друго лице је поверилац ремитента). Лице на кога се преноси меница назива се индосатар, и тада је он једини поверилац, наравно док је и он не пренесе другом лицу.

Индосирање – пренос менице се врши тако што ималац менице (индосатар) ставља на полеђини менице (супротно од талона – талон је онај који означаје серију менице) речи: „Уместо мени, платите по наредби _____ (наводи се лице на које се меница преноси, са пуним називом фирме, а испод тога се ставља датум преноса и место, са леве стране, а са десне потпис преносиоца, са називом фирме, адресе и стављеним печатом. На исти начин се даље уписују нови преноси, један испод другог. Пренос може бити „пуни пренос“ (тачно се означаје лице на које се врши пренос), дакле настаје нови индосатар.

Пренос на „доносиоца“ врши се тако што се на полеђини менице стављају речи: „Уместо мени платите доносиоцу“. Испод тога се наводи датум преноса, а десно од тога назив – фирма која преноси меницу, са адресом, потписом и печатом.

Издавалац менице и сваки преносилац менице (индосант) може забранити даљи пренос менице, после чега се меница даље не може преносити као меница. То је тзв. ректа индосамент, на којој се (на полеђини) уписује све исто као код пуног преноса, с тим што се додају и речи „без наредбе“, што значи да прималац менице (индосатар) више не може преносити индосаментом такву меницу, али је може пренети путем цесије, када меница губи својство менице и прелази у облик цесије (када држалац менице уговором са трећим лицем преноси на овога своје потраживање из менице), или неког другог правног посла.

Прокура – пренос настаје тада када индосатар на полеђини менице напише речи којим овлашћује новог индосатара да примљену меницу у име неког другог лица (најчешће банке) преноси путем пуномоћја. То је тзв. „пренос пуномоћја“. Због тога се на полеђини менице стављају речи: „као пуномоћје“

Бланко-прокура пренос настаје када се на полеђини менице не стави име онога на кога се меница преноси, али остали подаци морају бити уписани

(као на пример: „за наплату“, па даље текст остаје празан, а испод тога се уписује само преносилац са свим својим подацима.

Постоји и индосамент за залогу. За разлику од других индосамената, где се на полеђини ставља израз „вредност за наплату“, код ове врсте меница стављају се речи „вредност за залогу“. Даје се, дакле, меница за залогу, што значи да се ималац, уместо да се наплати по основу дуга или робе, наплаћује по основу менице, која је једна врста заложне исправе. Овај пренос може бити и бланко, с тим што се уписују, поред података преносиоца, и речи „вредност за залогу“.

Авал представља менично јемство. Јемац може да јемчи за било ког дужника из менице. Уписом речи „Као јемац за“ уписује се даље назив фирме за коју се то јемство даје. Тај упис се обично чини на првој страни менице, испод речи трасата и уписа своје фирме. Јемство се може уписати и на другој страни, испод назива – фирме за коју се јемчи. Авалиста одговара за онога за кога јемчи. Кад исплати меницу, авалиста стиче право наплате против онога за кога је јемчио, али и против оних који су овоме по меници одговорни, и та се наплата назива „право на регрес“.

Према члану 17 Закона о меници, кад индосамент садржи напомену „вредност за наплату“, „за инкасо“ (плаћање у готову), „као пуномоћје“, или ма какву другу напомену као налог, ималац менице може вршити сва права која из ње проистичу, али такву меницу може индосирати само као пренос пуномоћја. Преносом пуномоћја, ималац менице овлашћује новог индосатара да менични износ наплати за његов рачун. А према члану 18 истог закона, кад индосамент садржи напомену „вредност за обезбеђење“, „вредност за залогу“, или ма какву другу напомену под којом се разуме залагање, ималац менице може вршити сва права која из ње проистичу, али и у том случају меницу може индосирати само као пренос пуномоћја. Код ове врсте залог, индосатар стиче заложно право на меници, и у том својству има право да наплати менични износ од дужника.

Алонж је додаток меници, који служи за даљи упис преноса путем индосамента. То је папир величине менице, који се прилепљује за испуњену меницу, и на њему се даље врши упис индосирања.

в) Назнака времена доспелости и плаћање – Меница се може издати а) по виђењу; б) на одређено време по виђењу; в) на одређено време од дана издавања и г) на одређени дан.

И плаћање се врши по наведеним временима. Тако, меница по виђењу платива је чим се поднесе, а она се мора поднети у року од једне године од дана издања.

Меница на одређено време по виђењу израчунава се према дану акцептирања менице.

Меница на одређено време од дана издања, доспева одговарајућег дана у оном месецу када има да се изврши исплата, односно ако нема тог дана онда меница доспева последњег дана истог месеца.

Меница издата на одређени дан, по правилу, платива је према календару који важи у месту издања, што значи да се тиме одређује и место плаћања, тј. место издања менице.

Менични дужник исплаћује менични износ у целости и тада му се враћа меница, као доказ исплате менице. Ако дужник плати део меничног износа, наплатилац дуга је дужан да за тај део дужнику изда признаницу, а меницу задржава, и то уноси у меницу, а остатак наплаћује од осталих дужника, па и од издаваоца менице.

Протестом менице ималац менице – поверилац обезбеђује доказ да је извршио потребне радње ради наплате свог потраживања, па на основу протестне исправе, ако не наплати дуг од главног дужника, тражи наплату меничног дуга од осталих меничних дужника.

г) Протест менице

Ако менични дужник добровољно, па и после писмене опомене, не исплати менични дуг о року плаћања, ималац менице предузима мере за њену наплату. А то су, по правилу: а) протест, б) подношење меничне тужбе са предлогом за издавање меничног платног налога, в) наплата у извршном поступку.

Меница се може протестовати: а) због неакцептирања менице; б) због делимичног неакцептирања (недатирања) менице, и в) због неисплате менице.

Неакцептирање менице, као што је наведено, може бити потпуно или делимично. Потпуно одбијање постоји онда када трасат одбије да акцептира меницу, а непотпуно када трасат на орочену меницу не стави датум када је акцептирао меницу.

У првом случају протест се подиже ради регресне наплате од осталих меничних дужника, а у другом, када трасат не стави датум под којим је акцептирао меницу, у ком случају протест се подиже због дејства протеста, јер од дана подизања протеста почиње да тече рок за доспелост менице.

Чланом 43 Закона о меници прописано је да се због неакцептирања менице протест мора подићи у роковима одређеним за подношење на акцептирање. У трасираној меници трасант може наредити да се меница поднесе на акцептирање, у којој може да означи, али не мора, рок за акцептирање менице. Меница која је трасирана на одређено време по виђењу може се поднети у року од једне године од дана издања, али трасант може овај рок да скрати или продужи.

Протест због неисплате менице плативе на одређени дан или на одређено време од дана издања или виђења, мора се подићи једног од два радна дана који долазе одмах за даном плаћања менице.

Протест се подиже код суда који је месно надлежан за лице против кога се подиже протест. Иначе, протест је судска исправа, у којој суд потврђује да је предузео одређене правне радње, те какав је резултат тог протеста био – да ли је менични дужник положио менични износ, да ли је одбио исплату, да ли је исплатио један део меничног дуга и сл.

Када се подигне протест од стране имаоца менице, протестни – судски орган, подноси меницу ономе против кога се протест тражи и позива га да изврши захтевану чинидбу, тј. да менични износ исплати.

Протест, који проводи судски орган, мора да садржи податке прописане у члану 71 Закона о меници. Ако протест не успе, односно ако дужник не исплати дугујући износ по меници, све се то убележава у протестну исправу, која се предаје повериоцу (чл. 75 Закона о меници: „Исправа о протесту мора се без одлагања предати имаоцу менице или лицу које је у његово име поднело меницу на протест“), да би могао да предузме друге прописане меничне радње, тј. да наплату затражи од осталих дужника, наравно, по истом систему протеста, или да поднесе меничну тужбу.

Пример протестног поднеска – Протестни поднесак ималац менице доставља надлежном општинском суду, са молбом да протестује меницу, а он би могао да се сачини на следећи начин:

Поднесак имаоца менице за протест због неисплате менице

Основни суд _____

ПРЕДМЕТ: протест менице

Привредно друштво _____ АА _____, из _____, улица _____, бр. _____,
доставља суду и показује, дана _____ године, у _____ часова, меницу
следеће садржине:

„У _____, _____ године, _____ Дин. _____
_____ године (датум доспећа), платите за ову прву меницу
по наредби ДП _____ АА _____ доо., из _____, ул. _____, бр. _____, износ од
динара _____

Вредност примљена у роби (или „у готовини“) и ставите исту у рачун без
извештаја

Трасату ПД _____ ББ _____ доо.
_____ (место), ул. _____, бр. _____.

Т р а с а н т

ПД _____ ВВ _____, _____ (место)

Улица _____, бр. _____

(МП)

_____ (потпис)

А ако је меница индосирана на друго лице, то лице тражи да се меница
протестује. У том случају на полеђини менице стоји написано:

Уместо нама платите по наредби ДП _____ АА _____, _____, ул. _____, бр. _____.

_____ године

_____ (место)

ДП _____ АА _____, _____, _____,

_____ (потпис)

Подносилац поднеска предлаже Суду да изврши протест предметне менице, имајући у виду да је доле потписани дана _____ године опоменуо меничног дужника _____ да своју меничну обавезу изврши, али да је овај то одбио да учини.

Потпис имаоца менице, тражиоца протеста и МП

На протесту који саставља судија, или овлашћени службеник суда, стоји да је судија позвао меничног дужника _____ да менични износ исплати, али да га овај није исплатио (или је исплатио – у целости или делимично).

На сличан начин поступа се и када се врши протест због делимичног или потпуног одбијања акцептирања менице.

д) Упис, односно извештај о одбијању акцептирања или одбијању исплате менице

Ако дужник (трасат као акцептант, или сви они који су трасирали меницу, акцептирали, индосирали или авалирали) не акцептира или не исплати менични износ, подноси се суду захтев за протест менице, и од лица према коме је управљен протест може се тражити, поред износа за који меница није акцептирана или исплаћена, и камата ако је у меници била одређена, као и затезна камата по Закону о висини стопе затезне камате, и трошкови протеста и други трошкови које је ималац менице имао у вези покушаја наплате меничног износа.

Истовремено, у року од 4 радна дана после дана протеста, и после дана подношења менице, ималац о тој чињеници обавештава свог индосанта и трасата. Ако има више преносилаца, сваки индосант, после примљеног извештаја, дужан је да обавести у року од два дана свог претходника, а овај свог, све до последњег преносиоца.

Извештај подноси – доставља ималац менице меничном дужнику, са садржајем у коме стоји да је као ималац менице према њему предузео мере ради наплате. У том писмену треба да стоји да је меницу протестовао код општинског суда (одређеног дана), и да његов (акцептантов) дуг износи одређени износ назначен у меници, који потиче из њиховог дужничко-поверилачког односа, на пример за купљену робу. Даље, треба да га упозори да наведени дуг исплати, јер је на тој меници он акцептант, а ако то не учини да ће противу њега поднети тужбу ради наплате свог потраживања. Ово писмено се, наравно, доставља препорученом поштом,

или каквим другим сигурним средством достављања. Ако тако не поступи, према одредбама члана 44 Закона о меници, односно ако не да извештај у роковима прописаним наведеним чланом, не губи због тога своја менична права, али одговара за штету која настане услед његовог пропуштања, а та одговорност се креће до висине меничне своте.

ђ) Бланко акцептирана меница – Већ је раније речено да трасант и трасат уређују своје дужничко-поверилачке односе на основу посебног писменог споразума, у коме, поред осталог, уговарају да трасат, на пример, за купљену робу, или добијени зајам, потписује бланко меницу, којом овлашћује трасанта да је попуни на начин и у време како су то регулисали споразумом. Такву меницу задржава поверилац до дана доспелости плаћања дуга, па ако дуг не буде плаћен у уговореном року, поверилац попуњава потписану бланко меницу, у којој се као трасат наводи дужник, који може одмах, или касније – према споразуму, да акцептира такву меницу, потписујући себе и као трасата (дужника) и као признаваоца свога дуга по меници.

Изглед бланко – акцепт менице коју дужник предаје повериоцу.

У време доспелости потраживања повериоца, у овом случају трасанта, овај попуњава бланко меницу, тако што, поред осталих садржаја трасиране менице, уписује износ главног дуга (са каматом, ако је уговорена), тачно означајући те податке према споразуму, затим се наводи место издавања менице, а то је место трасанта, а као дан када је меница издата узима се оно време како је то споразумом утврђено, на пример, дан издавања фактуре, или дан пријема робе и сл.

Датум доспећа плаћања меничног износа наводи се такође према споразуму трасанта, као продавца, и трасата, као купца. Ако је тај рок протекао,

ималац менице не губи право да на меницу стави дан када се доспелост утврђује, и да такву меницу поднесе суду на протест.

Као место плаћања означаје се оно место које је наведено у посебном споразуму трасанта и трасата.

У нашем случају, меница би се попунила на начин и са садржином како је то наведено у горњем примеру попуњене трасиране менице.

е) У правном промету може бити више врста трасираних меница:

а) трасирана сопствена меница – трасант себе означаје као трасата. Таква меница се може даље преносити, односно индосирати, с тим што је први дужник издавалац менице, односно индосант.

б) бланко меница — кад трасант не попуни све меничне елементе приликом издавања,

в) циркуларна меница — банка акцептира меницу на једну одређену суму, а ремитент помоћу ње врши плаћања, тј. преноси је на друго лице,

г) домицилирана меница — трасант одређује да се меница исплати у неком другом месту, а не у месту трасата,

д) гарантна меница — банка кредитира свог комитента путем текућег рачуна,

ђ) комисиона (трата) меница — трасант издаје меницу у своје име а за рачун свог комитента, али трасант одговара трасату ако комитент не достави потребно покриће за исплату,

е) кредитна меница — зајмотражилац предаје кредитору акцептирану меницу.

ж) ректа меница – је меница која се не може преносити (на меници стоји: „не по наредби“).

Постоје и друге врсте меница: оброчне менице, повратне (регресне) менице, прејудициране менице и др.

5. Сопствена меница

Сопствена меница је таква меница код које се њен издавалац обавезује да ће он у време доспелости менице исплатити меничну своту ремитенту, односно лицу које ремитент одреди.

Сопствена меница садржи:

- означење да је меница, унето у сам слог исправе – менице, на језику на коме је она састављена;
- безусловно обећање да ће се одређена свота новца платити;
- означење доспелости;
- место где се плаћање треба да изврши;
- име онога коме се или по чијој се наредби мора платити;
- означење дана и места где је сопствена меница издата;
- потпис онога који меницу издаје (издавалац).

Ако у меници не би био неки од побројаних састојака менице, исправа не би вредела као сопствена меница. Изузетак чине следећи случајеви: а) сопствена меница у којој није означена доспелост сматра се као меница по виђењу; б) сопствена меница, ако није нарочито одређено место плаћања, а уједно и место издаваоачевог потраживања, важи оно место које је назначено као место издања менице и ц) сопствена меница, у којој није назначено место издања сматра се да је издата у месту које је означено поред издаваоачевог имена.

Доле наведени пример је чиста сопствена меница. Такву меницу издавалац, као индосатар, може да индосира на друго лице, али се у пракси овакве менице ретко сусрећу.

У сопственој трасираној меници трасант и трасат су, такође, једно лице. Издавалац сопствене менице одговара онако како одговара акцептант трасиране менице. И овакве се менице у пракси ретко срећу. Али ако се иста акцептира, акцептант је главни дужник. Она би могла да се попуни на начин како се горе приказује.

У овом случају претпоставља се да је трасант – издавалац менице продао неку робу ПД “Дунав”, који ће акцептирати меницу или дати неком свог дужнику да меницу акцептира, ради исплате одређеног износа издаваоцу менице.

Иначе, на сопствену меницу примењују се прописи Закона о меници који се односе на трасирану меницу (о индосаменту, о доспелости, о плаћању, о регресу због неисплате, о интервенцији, о преписима, о преиначењу менице, о протесту, о застарелости, о неоправданом обогаћењу, право залогe и придржаја, о амортизацији, о сукобу закона, општа наређења и др.).

Доле наведени пример је чиста сопствена меница. Такву меницу издавалац, као индосатар, може да индосира на друго лице.

У сопственој трасираној меници трасант и трасат су такође једно лице. Издавалац сопствене менице одговара онако како одговара акцептант трасиране менице. Ако се оваква меница акцептира, акцептант је главни дужник. Она би могла да се попуни на начин како је доле приказано.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА у Београду, 17. јуна 20..... 100.000,00
(у динарима - бројка)
01. децембра 20..... ПЛАТИТЕ ЗА ОВУ ДР. В. МЕНИЦУ
(у динарима)
ПО НАРЕДБИ.....mojoj sopstvenoj..... ИЗНОС ОД
DINARA stohiljada
(у динарима - словима)
ВРЕДНОСТ ПРИМЉЕНА у robi..... И СТАВИТЕ ИСТУ У РАЧУН bez ИЗВЕШТАЈ а
ТРАСАТУ -name-DP "Izgradnja", doo Beograd, Uroševa 30..... ТРАСАНТ DP "Izgradnja" Doo Beograd, Uroševa 30
СЕРИЈА AA 6203682 ПЛАЋАЊЕ.....
ИЗДАЈЕ НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

У овом случају претпоставља се да је трасант – издавалац менице продао неку робу ХХ лицу, које ће акцептирати меницу, или дати неком другом, свом дужнику, да меницу акцептира, ради исплате одређеног износа издаваоцу менице.

Иначе, на сопствену меницу примењују се прописи који се односе на трасирану меницу (индосамент, доспелост, протест, застарелост, неоправдано обогаћење, право залогe и придржаја, о амортизацији, о сукобу закона, општа наређења и др.).

Пример меничне тужбе

----- суд у -----

Тужилац: -----, из -----, ул. -----, бр. ----,

Тужени: 1. -----, из -----, ул. -----, бр. ----.

2. -----

3. ----- итд.

МЕНИЧНА ТУЖБА СА ПРЕДЛОГОМ ЗА ИЗДАВАЊЕ ПЛАТНОГ НАЛОГА

Ради дуга – исплате

Вредност: -----

У 3 примерка, са три прилога

На основу менице издате у -----, дана ----- године, тужени као акцептант и (остала лица – дужници по меници), обавезни су да плате тужиоцу утужени износ, односно износ од Дин. -----, са припадајућим трошковима од дана издања менице, тј. од ----- године.

Тужени није (нису) исплатио меницу о року, због чега је тужилац исту протествовао, о чему је обавестио дужника, односно туженог (тужене).

ДОКАЗ: протест у фотокопији.

Тужилац је имао трошкове у вези протеста менице и других радњи које су претходиле протесту, као и трошкове у вези ове тужбе у укупном износу од ----- динара, што је специфицирано у посебном прилогу приложеном уз ову тужбу.

Са изнетих разлога, тужилац предлаже да Суд изда следећи

МЕНИЧНИ ПЛАТНИ НАЛОГ

На основу тужбе и уз тужбу приложене менице, меничног протеста и трошковника, обавезује (ју) се тужени да плати (солидарно плате)

менични износ од _____ динара, са ___% редовне камате (ако је ова камата уговорена) до дана подношења тужбе, а од дана подношења исплате законску затезну камату до исплате, као и _____ динара на име трошкова, све у року од три дана од дана пријема решења суда о издавању овог меничног платног налога, под претњом принудног извршења.

Тужени има (имају) право приговора суду, у року од три дана од дана пријема решења суда којим усваја – издаје овај менични платни налог. Неблаговремене приговоре суд ће одбацити.

_____ (датум), и место _____

(подношења меничне тужбе)

Т у ж и л а ц,

На основу тако поднете тужбе, суд доноси посебно решење којим усваја предложени менични платни налог (што подразумева главни дуг и утужене трошкове), као и трошкове у вези доношења оваквог решења (судска такса и др.), наводећи да се против таквог меничног платног налога могу поднети приговори, у року од 3 дана од дана пријема тог решења.

Уколико тужени не стави приговоре у прописаном року, менични платни налог постаје правоснажан, те суд на решењу о издавању – усвајању меничног платног налога ставља клаузулу правоснажности и клаузулу извршности, после чега тужилац тражи извршење у посебном поступку.

Приговори које може да истиче менични дужник односе се на то да меница нема који битни менични састојак; да је неисправна (поцепана, пробушена, прецртана и сл.); да је меница амортизована (нестала меница – чл. 90 Закона о меници); да на меници нема његовог потписа; да му је потпис фалсификован; и др., што поменути закон прописује као право приговора. У вези стављених приговора, поступак се по таквој тужби наставља као са редовном тужбом у смислу чл. 459 ЗПП, али се на тај поступак примењују правила о меничној тужби.

Иначе, приговори изјављени од стране једног меничног дужника (туженог), немају дејство у корист осталих тужених који нису поднели приговор. Ово због тога што менични дужници, иако су солидарни дужници, нису јединствени супарничари у смислу одредаба чл. 199 ЗПП.

Судска пракса

Рок застарелости потраживања авалисте према главном меничном дужнику (чл. 78 Закона о меници)

Рок застарелости потраживања авалисте који је по основу авала исплатио дуг по меници, према главном меничном дужнику је 3 године од извршене исплате.

Из образложења

Правилно је првостепени суд ценио истакнути приговор застарелости када је нашао да исти није основан. Према изричитим одредбама члана 78 Закона о меници рок застарелости потраживања авалисте према главном меничном дужнику је три године. Наведени рок према цитираном члану тече од доспећа а не како то погрешно наводи тужени од закључења уговора о авалу. Стога тек доспећем менице и плаћањем дуга по меници доспева обавеза туженог по основу уговора о авалирању, и то обавеза да тужиоцу као авалисти врати износ који је он платио по основу менице кориснику исте.

Из изнетих разлога тек плаћањем износа из менице, односно плаћањем по основу авала доспела је обавеза туженог, па стога тек од тада је тужилац и могао тражити да му тужени по основу закљученог уговора о авалу накнади плаћено а то значи да је тек тада у смислу члана 361 300 почео да тече трогодишњи рок застарелости његовог потраживања. (Из решења Вишег трговинског суда, Пж. бр. 13944/05 од 9. 2. 2006. године);

Право приговора потписника менице ако је с имаоцем менице у непосредном уговорном односу

У меничном спору, кад је ималац менице у положају непосредне уговорне стране с потписником менице, од кога захтева наплату, менични дужник овлашћен је на све приговоре који се заснивају на личним односима између имаоца менице и дужника, укључив и приговор пребијања.

Према образложењу

Услов за пребијање потраживања су доспелост и истоврсност потраживања (новац или друге заменљиве ствари истог рода и каквоће), а не и порекло из истог правног основа. На издате меничне платне налоге по два меницама, првотужена, као главни менични дужник и издавалац меница, и друготужени, као жирант по тим меницама, истицали су приговоре везане за однос: са меничним повериоцем порицали постојање икаквог

дуга према тужиоцу, а затим истицали да тужилац има одређене новчане обавезе према туженој, па да то треба ставити у пребој.

На те околности саслушавани су и сведоци и странке, али су судови усвојили тужбени захтев у целини, јер су нашли да постојање меница ничим није оспорено, а да приговор о тужиоцевом дугу нема карактер компензационог приговора, јер тражбине странака не проистичу из истог правног основа.

Савезни суд је усвојио захтев за заштиту законитости.

Према одредби члана 16 Закона о меници, лица против којих је стављен захтев да испуне своје обавезе из менице не могу према њеном имаоцу истицати приговоре који се оснивају на њиховим личним односима са трасантом или са којим ранијим имаоцем менице, осим ако је тадашњи ималац менице приликом њеног стицања свесно поступио на штету дужника.

Дакле, у начелу, приговори против захтева имаоца менице нису допуштени и утолико је менична обавеза апстрактна обавеза, обавеза код које је неодлучан разлог (основ) њеног настанка.

Међутим, то правило не вреди уколико се ималац менице налази у положају непосредне уговорне странке с потписником менице од кога захтева наплату, као ни у случају свесног поступања имаоца на штету дужника при стицању права из менице.

О другом изузетку цитирано правило говори изричито, док први произлази из искључења приговора меничног обвезника само према оном имаоцу који није с њим у непосредном односу уговорне странке.

У конкретном случају, спорне менице нису ни пуштене у оптицај и на њима се налазе само потписи лица која су у непосредном уговорном односу. Стога овде нису искључени приговори који проистичу из основног посла између странака, укључив и приговоре пребијања.

Из изложеног произлази да је побијаном пресудом повређен материјални закон, тј. одредбе члана 16 Закона о меници, те је захтев за заштиту законитости утолико основан.

Становиште првостепене пресуде је нејасно. У тој се пресуди прво искључује право на приговоре, затим се сви приговори и целокупни однос странака испитује и оцењује, да би се на крају закључило да су чињенични наводи сведока и странака о спорном односу неодлучни.

Та пресуда, дакле, има недостатака због којих се не може испитати, што представља битну повреду одредаба парничног поступка означену у тачки 11, став 2, члана 343 ЗПП.

Ни став првостепене пресуде о условима за пребијање узајамних тражбина није у складу са материјалним правом. Услови пребијања су доспелост и истоврсност потраживања (новац или друге заменљиве ствари истог рода и каквоће), а не и порекло и из истог правног основа (према пресуди Савезног суда, Гзс 41/76).